

Van Afval Naar Grondstof

Bijlage 1: Voortgang van de acties per operationele doelstelling

Inleiding

In het oorspronkelijke programma zijn 39 acties benoemd. Het afgelopen jaar zijn veel acties met succes opgepakt, uitgevoerd en gerealiseerd. Door intensieve samenwerking met maatschappelijke partijen zijn acties aangescherpt, geconcretiseerd en uitgebreid, dit om het maatschappelijk draagvlak verder te vergroten. De nummers tussen haakjes verwijzen naar de actienummers zoals die in de vorige uitwerking van het programma zijn gecommuniceerd. De overige acties zijn nieuw geformuleerd. Tot slot wordt een overzicht gegeven van de moties en toezeggingen aan uw Kamer, met betrekking op het programma Van Afval Naar Grondstof, die met deze rapportage zijn afgedaan.

Inhoud

Inleiding.....	1
Operationele Doelstelling 1: Natuurlijk kapitaal in beeld brengen, duurzaam beheren en benutten.....	1
Operationele Doelstelling 2: Ontwerp en ontwikkeling van producten richten op circulariteit.....	2
Operationele Doelstelling 3: Kennis van de circulaire economie vergroten, toepasbaar maken en verspreiden ...	2
Operationele Doelstelling 4: Grondstofonafhankelijk ondernemen bevorderen	4
Operationele Doelstelling 5: Circulair maken van ketens.....	5
Operationele Doelstelling 6: Ontwikkelen van financiële en andere marktprikkels	8
Operationele Doelstelling 7: Circulair maken van consumptiepatronen en inkoop.....	9
Operationele Doelstelling 8: Afvalbeleid richten op de circulaire economie en verbetering van afvalinzameling en –recycling.....	10
Operationele Doelstelling 9: Indicatoren en statistieken ontwikkelen die de transitie naar circulaire economie inzichtelijk maken.....	14

Operationele Doelstelling 1: Natuurlijk kapitaal in beeld brengen, duurzaam beheren en benutten

Doel van het Kabinet is dat in 2020 het gebruik van en impact op het natuurlijk kapitaal volledig wordt meegenomen in de beslissingen van bedrijven en overheden.

Actie		Status
1. (5)	Digitale atlas Natuurlijk Kapitaal	Resultaat: Een eerste versie is nu beschikbaar op www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl . Planning is gemaakt voor de doorontwikkeling en het aanjagen van het gebruik. Planning 2015 e.v. In 2020 moet de atlas volledig in de lucht zijn. Het creëren van een community, het uitbreiden van de gebruikersgroep en het tegemoet komen aan hun gebruikerswensen staat daarbij centraal.
2. (6)	Van Afval Naar Grondstof Lokaal	Resultaat: Middels een enquête zijn de behoeften van gemeenten geïnventariseerd en wordt keuze van materialen, doelgroep en instrumenten uitgewerkt. Planning 2015 e.v.:

		Medio 2015 wordt de go/no-go beslissing genomen over de start van het programma.
3. (7)	Financiering natuurlijk kapitaal	Resultaat: Nederland heeft een bijdrage geleverd aan het opstellen van een mondiaal register, waaruit de komende jaren projecten gestart worden voor duurzaam landgebruik. Nederland heeft Ecosystem Return Foundation (ERF) financieel ondersteund voor het ontwikkelen van een methode en van projecten en de organisatie met doel om gedegradeerde landbouw te herstellen. ERF heeft zich omgevormd tot Commonland.

Operationele Doelstelling 2: Ontwerp en ontwikkeling van producten richten op circulariteit

Doel van het kabinet is dat concepten van circulair ontwerpen dusdanig worden toegepast dat het een substantiële bijdrage levert aan de halvering van het verlies aan materiaal van 10 naar 5 miljoen ton de komende 10 jaar.

Actie		Status
4. (1)	Stimuleren circulair ontwerpen	Resultaat: Er is een inventarisatie gemaakt van de 'Ecodesign Centers' in omliggende landen. Een meerjarig programma 'CIRCO Creating business through Circular Design' binnen RACE is van start gegaan waarbij de praktische toepassing- en wetenschappelijke ontwikkeling van product design for a circular economy op een gestructureerde wijze gezamenlijk op een hoger peil worden gebracht.
5. (2)	Verbreden ecodesign richtlijn	Resultaat: Door consultant VHK is in 2014 een verkenning uitgevoerd naar de praktische en wettelijke implicaties voor Resource Efficiency Requirements in Ecodesign. Nederland biedt de rapportage van VHK aan in Brussel met het oog op de gewenste verbreding van de Ecodesign richtlijn naar grondstoffengebruik. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de motie Dik-Faber 30872-155. Planning 2015 e.v.: Nederland wil dit onderwerp uitwerken richting het EU-voorzitterschap.
6. (4)	Grondstoffenlabel	Resultaat: Een onderzoek naar haalbaarheid grondstoffenlabel is afgerond, gepubliceerd en naar de Kamer verzonden. De overheid wacht initiatieven van bedrijfsleven af en zal niet regulerend optreden. De actie is hiermee afgerond, evenals de toezegging 11914 van 29-10-2014.

Operationele Doelstelling 3: Kennis van de circulaire economie vergroten, toepasbaar maken en verspreiden

Doel van het kabinet is om in 2020 circulaire economie in curricula van specifieke vakgebieden en in het onderwijs en in het industriebeleid te hebben geïntegreerd.

Actie		Status
7.	Kenniskaart en wetenschapsagenda	Resultaat: Het Groene Brein als RACE partner heeft naast een kenniskaart

	Circulaire Economie	<p>een concept kennisagenda Circulaire Economie opgesteld.</p> <p>Planning 2015 e.v.: In afstemming met het traject van de wetenschapsagenda wordt gekeken welke aanvullende activiteiten gewenst zijn.</p>
8. (33)	Onderzoeks- en opleidingsprogramma Van Afval Naar Grondstof	<p>Resultaat: Het rapport <i>Marktverkenning Biobased Economy in de GFT-sector</i> is in het kader van het O&O programma VANG uitgevoerd en is als bijlage 6 meegestuurd met deze voortgangsrapportage. Er is een subsidieregeling ingesteld waaruit de komende twee jaar het programma PRO VANG wordt gefinancierd, gericht op metalen, kunststoffen en biotische afvalstromen.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Resultaten worden gebruikt bij de ontwikkeling van opleidingsagenda's, zodat de opgebouwde kennis wordt verspreid via het HBO-onderwijs en bij bedrijven.</p>
9.	Jongeren en onderwijs	<p>Planning 2015 e.v.: Het RACE thema jongeren en onderwijs integreert in 2015 circulaire economie in curriculae van opleidingen voor accountancy en finance. Een portaal wordt gestart voor stages en afstuderen bij MKB bedrijven. Netwerken van en door jongeren rond circulaire economie worden gestimuleerd.</p>
10.	Rijksduurzaamheidsnetwerk	<p>Resultaat: Het kabinet wil de eigen aanpak continue verbeteren en innoveren door actief deel te nemen in netwerken zoals het Rijksduurzaamheidsnetwerk. Binnen dit netwerk worden nieuwe methodes ontwikkeld en verbindingen tussen mensen binnen en buiten de overheid gelegd. Jaarlijks worden drie bijeenkomsten georganiseerd.</p>
11. (32)	Circulaire economie in de topsectoren	<p>Resultaat: Voor de nieuwe ronde Kennis-en Innovatieagenda's wordt nog meer dan voorheen aandacht gevraagd voor de wijze waarop binnen de topsectoren wordt gewerkt aan maatschappelijke uitdagingen, zoals de circulaire economie, in de roadmaps. De circulaire economie is een onderdeel van de programmering van het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) Biobased Economy.</p> <p>Planning 2015 e.v. Gewerkt wordt aan het opstellen van innovatieagenda's gericht op de circulaire economie. Het inzetten van biotische afvalstromen als grondstof is onderdeel van het 8-12 jarige onderzoeksprogramma van de TKI Biobased Economy die een cross-over vormt tussen de topsectoren Energie, Chemie en Agrifood. Tevens is dit onderdeel van de Human Capital Agenda van deze TKI.</p>
12. (34)	Horizon2020 voor NL-beleidsdoelen	<p>Resultaat: In opdracht van het kabinet organiseert RVO informatie en advies voor bedrijven bij het indienen van onderzoeksvoorstellen voor Horizon2020 gericht op de circulaire en biobased economie. Op basis van consultaties met beleid- en kennissectoren, neemt Nederland deel in de onderhandelingen met de Commissie over het nieuwe Horizon2020 werkprogramma 2016-2017.</p>

		Planning 2015 e.v. Continuering van succesvolle deelname van Nederlandse kennis- en industrie-actoren op basis van beleidsrelevante programmering voor circulaire en biobased economie.
13. (35)	Nederland Hotspot Circulaire Economie (RACE)	Resultaat: De RACE – coalitie is van start gegaan, bestaande uit: The Circle Economy, Click NL, De Groene Zaak, Het Groene Brein, MVO Nederland, ondersteund door RVO, IenM en EZ. De thema's die worden opgepakt zijn activiteiten van het programma VANG: circulair ontwerpen (4), bevorderen hoogwaardig hergebruik (31), wegnemen belemmeringen (34), transitieaanpak in 3 extra ketens (18), portfolio circulaire projecten (15), en jongeren en onderwijs (9).

Operationele Doelstelling 4: Grondstofafhankelijk ondernemen bevorderen

Doel van het kabinet is dat bedrijven in 2020 hun risico's op het gebied van grondstoffen voor ogen hebben en mogelijkheden voor een meer circulaire bedrijfsvoering hebben geïntegreerd in hun bedrijfsstrategie.

Actie		Status
14. (24)	Kennisplein voor grondstoffen en circulaire economie	Resultaat: Onderzoek <i>Materialen in de Nederlandse economie</i> is afgerond en vervolgonderzoek in gang gezet. Er wordt een kennisplein opgezet inclusief een self-assessment tool voor ondernemers. Planning 2015 e.v.: Het onderdeel zelfscan voor bedrijven komt in het voorjaar 2016 beschikbaar.
15. (24)	Platform Circulair Ondernemen	Resultaat: Vanuit RACE is gestart met het opzetten van een online platform CirculairOndernemen.nl gericht op bedrijven en maatschappelijke initiatieven. Doelen zijn community-vorming en communicatie rond circulaire economie. Het platform bevat tevens een portfolio van circulaire initiatieven en een gereedschapskist voor circulair ontwerpen. Planning 2015 e.v.: Het platform in het voorjaar 2015 gelanceerd en verder ontwikkeld in nauwe samenhang met het kennisplein grondstoffen en circulaire economie.
16.	Europese KIC Raw Materials	Planning 2015 e.v.: Nederlandse deelname in het Europese Knowledge and Innovation Gemeenschap (KIC) Raw Materials consortium zorgt voor goede Europese aansluiting en sturing op innovatie en training vanuit de gehele keten - mijnbouw, processing, recycling, substitutie. In 2015 worden de contracten voorbereid.
17.	Grondstoffenrotonde Noordzeegebied	Planning 2015 e.v.: Nederland neemt samen met Groot-Brittannië, Duitsland, Frankrijk en België het initiatief tot een grondstoffenrotonde voor het Noordzeegebied (<i>North Sea Resources Roundabout</i>). Hierbij wordt gezocht naar afstemming in de interpretatie van en toezicht op regelgeving. Voor de zomer wordt duidelijk hoe het traject wordt

		aangepakt.
18.	Circulaire zeehavens	<p>Resultaat: Zeehavens hebben een knooppuntfunctie waar alle type grondstofstromen samenkomen, voeding, biomassa, fossiel, water, warmte, metalen, bouwstoffen, inclusief afvalstromen. In de havens zijn reeds diverse aansprekende pilots en commerciële activiteiten gericht op het verwaarden van afval en het realiseren van symbiose op reststromen tussen diverse industriële activiteiten, in het kader van "innoveren over het hek heen".</p> <p>Planning 2015 e.v.: Vanuit het Werkprogramma Zeehavens 2014-2016 zijn acties in gang gezet gericht op duurzaamheid, circulaire economie, biobased economy en veranderende grondstofstromen. Op 11 maart (high level bijeenkomst) hebben de vijf Nederlandse zeehavens de ambitie uitgesproken te komen tot een Green Deal waarin gezamenlijk en met het Rijk gewerkt zal worden aan meer circulaire economie in de havens.</p>

Operationele Doelstelling 5: Circulair maken van ketens

Het is de ambitie van dit kabinet om ten minste 10 belangrijke ketens samen met partners dusdanig op te pakken dat het een zichtbare bijdrage levert aan de drie hoofdoelen van het programma: het vitaal houden van ons natuurlijk kapitaal, het verbeteren van de voorzieningszekerheid en het versterken van het verdienvermogen van de Nederlandse economie.

	Wat	Status
19. (25)	(Nieuwe) ketens verduurzamen	<p>Resultaat: Het programma Van Afval Naar Grondstof richt zich op het beter sluiten van ketens. Doel is ten minste voor 10 belangrijke ketens een aanpak in gang zetten. De volgende ketens zijn al in gang gezet: beton, voedsel, verpakkingen, fosfaat, hout, textiel, biotische ketens en kunststof. Op deze ketens is waar relevant aansluiting gezocht met de activiteiten op het gebied van biobased economy.</p> <p>Planning 2015 e.v.: De RACE-coalitie gaat zich inzetten op het verduurzamen van drie nieuwe ketens. De keuze vindt april 2015 plaats.</p>
20.	Beton	<p>Resultaten: De Green Deal Verduurzaming Betonketen is in 2012 gesloten. In 2014 heeft een netwerk van bedrijven, brancheorganisaties en Rijksoverheid onderzocht welke potenties er liggen voor duurzaam beton en welke kansen moeten worden aangegrepen en belemmeringen moeten worden weggenomen. Dit heeft geresulteerd in diverse publicaties, die o.a. laten zien dat de Nederlandse betonketen 1 miljoen ton CO2 per jaar in 2020 t.o.v. 2010 kan reduceren, goed voor 30% van de totale CO2-uitstoot binnen de betonsector.</p> <p>Planning 2015 e.v.: In 2015 wordt met overheden een gezamenlijk systematiek ontwikkeld voor aanbesteding en gunning. Doel is in 2015 met tien opdrachtgevers strategische afspraken te maken over de toepassing van duurzaam beton in concrete bouwopdrachten. Ook wordt</p>

		<p>gestreefd naar de uitvoering van drie pilots met veelbelovende verduurzamingstechnieken. Verder wordt dit jaar door het netwerk gestreefd naar 20% hogere inzet van herbruikbare materialen uit gerecycled beton in nieuw beton t.o.v. 2014.</p>
21.	Voedsel	<p>Resultaat: Het project <i>Seven Days of Feedback</i> is ondersteund en er wordt gemeten in hoeverre het gedrag is veranderd. Gestart is om de catering van het rijk structureel te verduurzamen. In dat kader is er een proef met <i>Meat Less Monday</i> geweest bij verschillende departementen. De proef is dermate succesvol dat cateraars hebben besloten dit door te zetten, ook op andere locaties. Ook is de Bosatlas van het voedsel gemaakt.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Via Milieu Centraal en in afstemming met het Voedingscentrum wordt gezorgd voor goede informatie richting consumenten over milieudruk van voedselconsumptie, voedselverspilling en handelingsperspectieven. De <i>Foodbattle</i> en de <i>Feedback Foundation</i> worden ondersteund. De interventiedatabase <i>Loket Gezond Leven</i> wordt in 2015 uitgebreid met voedsel en duurzaamheid. Inzet op verduurzaming van de catering en duurzame concepten in de horeca wordt verder uitgebreid.</p>
22. (3)	Verpakkingen	<p>Resultaat: De raamovereenkomst is met ketenpartijen, namelijk het verpakkende bedrijfsleven en gemeenten afgesloten over de periode 2013-2022. In het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken werken ketenpartijen samen aan het gestructureerd verduurzamen via een verduurzamingsagenda verpakkingen. Het verduurzamen van verpakkingen kreeg in 2014 onder andere vorm door de start van het opstellen van brancheverduurzamingsplannen. Er wordt meer gerecycled doordat meer kunststofverpakkingen worden ingezameld en gestart is met het recyclen van drankkartons. Om beter te kunnen recyclen heeft de sector het instellen van een lectoraat <i>Circular Plastics</i> voorbereid. Om de hoeveelheid draagtassen te reduceren is een brede aanpak voorbereid met als onderdeel een verbod op gratis plastic tasjes bij toonbanken.</p> <p>Planning 2015 e.v.: De raamovereenkomst wordt uitgevoerd. Eind 2014 is voor ruim 70% van de markt een brancheverduurzamingsplan ingediend bij het KIDV en heeft nog een kwart toegezegd dit in het eerste kwartaal van 2015 te gaan doen. Daarmee wordt dan vrijwel de hele markt gedekt. De plannen worden allemaal zoals afgesproken getoetst, vastgesteld en dan openbaar. Naar verwachting zullen in 2015 voor 80% van de markt plannen met daarin hoogst haalbare doelen zijn vastgesteld door het KIDV. Deze doelen kunnen dan onderdeel worden van beleid. Het streven is de ministeriële regeling die dit mogelijk maakt per 1-1-2016 in werking te laten treden. Draagvlak wordt vergroot door het inzichtelijk maken van de verduurzamingssystematiek in 2015.</p>
23.	Fosfaat	<p>Resultaat: Er is in 2012 een fosfaatketenakkoord gesloten en een nutriëntenplatform opgericht. Op basis van geïnventariseerde belemmeringen in wet- en regelgeving voor de ontwikkeling van een biobased economy is het Uitvoeringsbesluit meststoffenwet</p>

		<p>aangepast en op 15 december 2014 gepubliceerd. Hiermee wordt de toepassing van herwonnen fosfaten als meststof toegelaten. Ook het Besluit gebruik meststoffen wordt in 2015 aangepast. Op Europees niveau is het <i>European Phosphorous Platform</i> (ESPP) een zelfstandige juridische rechtspersoon geworden, waarvoor Nederland voorlopig de voorzitter levert. De tweede <i>European Sustainable Phosphorus Conference</i> heeft plaatsgevonden in maart 2015 in Berlijn. Het ESPP heeft een belangrijke functie om kennis en beleidservaring uit te wisselen.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Nationaal stelt het <i>Nutriëntplatform</i> in de eerste helft van 2015 een strategische <i>Roadmap Nutriënten 2030</i> op. Belangrijke onderwerpen zijn: verkenning van de mogelijkheden om ook voor andere nutriënten ketens te sluiten en terugwinnen van fosfaten uit mest. Voor de zomer wordt uw kamer geïnformeerd over de voortgang van het ketenakkoord fosfaatkringloop.</p>
24.	Hout	<p>Resultaat: In 2013 is de <i>Green Deal Bevorderen Duurzaam Bosbeheer</i> ondertekend door 27 partijen met als doel duurzaam geproduceerd hout in Nederland tot de norm te maken en zo de houtketen te verduurzamen en het natuurlijk kapitaal te beschermen. Alle ondertekenaars zijn verantwoordelijk voor hun eigen commitment en rapporteren hierover.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Uitvoering van activiteiten uit de Green Deal.</p>
25.	Textiel	<p>Resultaat: In 2012 is de Green Deal Textielinzameling gesloten. De ondertekenaars werken aan meer en betere textielinzameling. In 2013 hebben de gezamenlijke brancheverenigingen in de mode en textiel een plan van aanpak gemaakt voor verduurzaming van de mode en textielsector <i>Groen is de rode draad</i>.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Samen met andere departementen en de gehele textielketen wordt gewerkt aan een convenant ter verduurzaming van de textielketen. Dit is een uitvloeisel van het in opdracht van Buitenlandse Zaken verrichte onderzoek naar MVO-risico's, <i>Groen is de rode draad</i> speelt daarbij een belangrijke rol. Bij het uitvoeren van de Green Deal Textielinzameling is het de uitdaging om naast inzameling ook de afzet van ingezameld textiel te ondersteunen.</p>
26. (22)	Biotische Ketens	<p>Resultaat: In 2014 is de Green Deal Unie van Waterschappen – Rijk getekend. Gestimuleerd door het onderzoeks- en innovatiebeleid van het kabinet zijn verschillende innovatieprojecten voor verwerking van biotisch afval gestart. Vanuit de Topsectoren Energie en Agrifood zijn op initiatief van waterschappen en bedrijven projecten gestart voor de verwerking van rioolslib en WC-papier naar chemische grondstoffen.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Het gaat bij biotische ketens onder andere om organische afvalstromen als GFT, reststromen uit de land- en tuinbouw en de voedings- en genotsmiddelenindustrie. Er wordt met het RIVM en de</p>

		WUR een analyse gemaakt van de duurzaamheidsaspecten, de kansen en de mogelijke belemmeringen om te komen tot een programma dat het duurzaam sluiten van biotische kringlopen moet versnellen. In 2015 wordt een plan van aanpak opgesteld voor het duurzaam gebruiken van biotische reststromen en het opzetten van een programma.
27.	Kunststof	<p>Resultaten: Het Kunststofketenakkoord is in 2013 gesloten met meer dan 75 partijen, uit het bedrijfsleven, wetenschap, NGO's en overheden, gericht op concrete duurzame innovaties om de kunststof kringloop te sluiten.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Naast de reguliere activiteiten (kennisdeling dmv ledenbijeenkomst, online communicatie en werkbezoeken) wordt er in 2015 ondermeer gewerkt aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbetering van mechanische en chemische recycling. • Opschaling van het recyclen van harde kunststoffen. • Het lanceren van een handboek 'design for recycling', <p>In september 2015 wordt de uitslag van de indiening van een plan voor LIFE-Integrale Projectensubsidie (LIFE-IP) verwacht. Toekenning van het LIFE-IP aan het Kunststofketenakkoord zal VANG-breed een impuls geven.</p>
28.	Global Green Deals (GGD's)	<p>Resultaten: Nederland zet ook internationaal in op het verbinden van overheden, NGO's en bedrijven voor het verduurzamen van ketens door het internationaal uitrollen van onze greendealaanpak. De inventarisatie van kansrijke initiatieven wordt samen met UNEP en de geïnteresseerde EU-lidstaten uitgevoerd.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Vanwege de complexiteit van de internationale dimensie wordt gemikt op een 1^e tranche van GGD's, die beperkt is van omvang en de toegevoegde waarde van GGD's ten opzichte van het bestaande, internationale instrumentarium duidelijk maakt ('small and beautiful'). Dat wil zeggen dat deze GGD's gaan over veelbelovende, innovatieve initiatieven van internationale coalities van maatschappelijke partijen die bijdragen aan de doelen van VANG. In de herfst van 2015 zou duidelijk moeten zijn welke initiatieven geschikt kunnen zijn om hierover een GGD te sluiten. Deze 1^e tranche van GGD's zou tijdens het Nederlands Voorzitterschap van de EU in de 1^e helft van 2016 ondertekend kunnen worden.</p>

Operationele Doelstelling 6: Ontwikkelen van financiële en andere marktprikkels

Doel van het kabinet is om financiële en marktprikkels te ontwikkelen die circulaire bedrijfsvoering bevorderen.

	Actie	Status
29. (29)	Nieuwe business modellen stimuleren	<p>Resultaat: De Green Deal Take Back Chemicals is getekend. Doel is om met innovatieve bedrijfsmodellen duurzaam en efficiënt gebruik en hergebruik van chemische stoffen en materialen te bewerkstelligen.</p>

		<p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Vijf casussen van Take Back Chemicals worden in 2015 uitgewerkt, mogelijke belemmeringen voor circulaire bedrijfsmodellen worden hierbij geïnventariseerd en weggenomen en algemene onderzoeksvragen en aanbevelingen worden uitgewerkt.</p> <p>NWO is in samenwerking met het Groene Brein onderzoek naar nieuwe business modellen gestart. Daarin wordt onder andere samen met Economische Zaken en de Zeeuwse partners gekeken hoe nieuwe businessmodellen ontstaan en hoe deze bevorderd kunnen worden.</p>
30. (30)	Circulaire innovatie bevorderen	<p>Resultaat:</p> <p>Er is onderzoek gestart naar innovaties nodig voor een circulaire economie en hoe instrumenten van de overheid die kunnen bevorderen. Milieulijsten van MIA en VAMIL zijn aangepast.</p> <p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Resultaten van de studie worden in 2015 gebruikt om regelingen als Groen Beleggen en de MIA/VAMIL maar ook andere instrumenten ter bevordering van innovatie te richten op circulaire economie. De mogelijkheid van een revolving fund is hier onderdeel van.</p>
31. (31)	Fiscale prikkels circulaire economie	<p>Resultaat:</p> <p>Per 1 januari 2015 wordt er niet alleen afvalstoffenbelasting op het storten, maar nu ook op het verbranden van afval geheven. Verder wordt er gewerkt aan het ordentelijk vormgeven van de exportheffing in de afvalstoffenbelasting. Deze belasting zal op een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip in werking treden, mede afhankelijk van de benodigde inspanningen voor de uitvoering door de ILT en de Belastingdienst. Streven van het kabinet is inwerkingtreding per 1 juli 2015.</p> <p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Het kabinet stelt in 2015 een inventarisatie op van de kansen en belemmeringen van een Europese fiscalevergroeningsagenda tijdens het Nederlands voorzitterschap van de EU.</p>

Operationele Doelstelling 7: Circulair maken van consumptiepatronen en inkoop

Het is de ambitie van het Kabinet om de voetafdruk van haar eigen inkoop en van de totale consumptie in Nederland richting 2020 te verkleinen en leidend te zijn in het ontwikkelen en verspreiden van kennis en ervaring op het gebied van duurzaam en circulair inkopen.

	Actie	Status
32. (8)	Verduurzaming consumentengedrag	<p>Resultaat:</p> <p>Testprojecten (textiel, voedsel en afval) waarbij beïnvloedingsinstrumenten zijn ingezet zijn afgerond en geëvalueerd. Een aanpak verduurzamen consumentengedrag is opgesteld en bijgevoegd als bijlage 3.</p> <p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Het uitvoeren van de aanpak verduurzamen consumentengedrag op de thema's kleding, voedsel en huishoudelijk afval. In de toekomst zullen andere thema's waar relevant ook opgepakt worden.</p>

33. (9 & 10)	Verduurzamen consumptie door hergebruik en reparatie	<p>Resultaat: Binnen RACE wordt onderzocht hoe hoogwaardig hergebruik en reparatie kan worden gestimuleerd. Hiervoor wordt een instrument ontwikkeld.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Resultaten van dit onderzoek worden in 2015 en 2016 gebruikt om (bijvoorbeeld via een green deal) met de detailhandel, kringloop- en reparatiebedrijven in te zetten op hoogwaardig hergebruik en het verlengen van de levensduur van producten.</p>
34. (11 & 12)	Duurzaam en circulair inkopen door de overheid	<p>Resultaat: Er is in 2014 een evaluatie gemaakt van het gevoerde beleid voor duurzaam inkopen. Deze is op 2 februari 2014 naar uw Kamer verzonden. Binnen het Rijk wordt in de bedrijfsvoering op dit moment geëxperimenteerd met circulaire concepten en business modellen in een achttal thema's: ICT, auto's, kantoormeubilair, gebouwen, papier, kleding, catering, verpakkingen. De Green Deal Circulair Inkopen waarin het Rijk participeert, loopt goed en is op 24-11-2014 bekroond met een Runner Up Award voor Green Deals.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Op uiterlijk 1 juli 2015 wordt een plan van aanpak duurzaam inkopen aangeboden aan de Kamer.</p>
35.	Hergebruik van datadragers Rijksoverheid	<p>Resultaat: Het onderzoek naar de mogelijkheden van hergebruik van datadragers bij de Rijksoverheid is afgerond en is als bijlage 4 bijgevoegd (beantwoording Kamervragen Dik-Faber en Rebel, 30 september 2013).</p> <p>Planning 2015 e.v.: Op basis van de resultaten van het onderzoek zet de Rijksoverheid in op de mogelijkheden om haar overtollige ICT-apparatuur her te gebruiken. Het gaat om 95% van de pc's en laptops die jaarlijks overtollig zijn, namelijk de apparatuur tot het rubriceringsniveau 'Geheim'. De AIVD heeft bevestigd dat datadragers tot deze classificatie met speciale gecertificeerde software gewist kunnen worden en dus niet vernietigd hoeven te worden. De huidige verwerker, Domeinen Roerende Zaken, blijft in dit proces conform de regeling Materieelbeheer een centrale rol spelen. Domeinen schoont de ICT-apparatuur, waarna deze op de markt worden gebracht middels een openbare verkoop.</p>

Operationele Doelstelling 8: Afvalbeleid richten op de circulaire economie en verbetering van afvalinzameling en -recycling

Doel van het kabinet is om voor alle belemmeringen op het gebied van circulaire economie binnen een jaar een traject voor verbetering in gang te hebben gezet en de toepassing van de status einde-afval en status bijproduct te stimuleren. Daarnaast wil het kabinet dat in 2020 75% van het huishoudelijk afval gescheiden wordt en er tot maximaal 100 kg huishoudelijk restafval per jaar per inwoner ontstaat. Deze 75% afvalscheiding is ook de ambitie voor vergelijkbaar afval dat buitenshuis ontstaat. Dit moet samen met de inzet eerder in de keten resulteren in de halvering van het verlies aan materiaal van 10 naar 5 miljoen ton de komende 10 jaar.

Actie		Status
36. (18)	Belemmeringen wetgeving wegnemen	<p>Resultaten: Er zijn 38 belemmeringen op het terrein van VANG opgepakt. Bijvoorbeeld over afval/geen afval, REACH en EVOA. Belemmeringen kunnen aangemeld worden: info@ruimteinregels.nl en de website www.biobasedeconomy.nl/ruimteinregels (vanaf medio 2015 www.ruimteinregels.nl). In 2015 worden alle belemmeringen, ontvangen in de loop van 2014, nader onderzocht en worden trajecten voor afhandeling in gang gezet. Het programma maakt onderscheid tussen operationele, structurele, botsende en fundamentele belemmeringen. De ambitie houdt in dat voor alle operationele, structurele en botsende belemmeringen oplossingsrichtingen zijn geïdentificeerd en waar mogelijk geoperationaliseerd. Voor de fundamentele belemmeringen is de onderliggende problematiek geanalyseerd en zijn waar nodig verandertrajecten in gang gezet. Het gaat hier bijvoorbeeld om de einde-afvalstatus, werken met REACH en versterking van uitvoering van innovatieve regelgeving.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Het programma gaat in 2015 door met het verzamelen van belemmeringen die ondernemers ervaren bij innovatieve investeringen en zorgt dat de gevonden oplossingen beschikbaar zijn voor de ondernemers die het aangaat. Aanpak van belemmeringen die complex zijn, kan vragen om pilot-projecten in internationaal verband, bijv. oefenen met nieuwe werkwijzen in de handhaving.</p>
37. (19)	Toepassing status einde-afval en bijproduct stimuleren	<p>Resultaten: Op internet is een webtoets beschikbaar gesteld waarmee bedrijven zelf een beoordeling kunnen uitvoeren naar de status van het materiaal (www.ishetafval.nl). Bedrijven kunnen hier ter verificatie van de door henzelf uitgevoerde toets een rechtsoordeel van IenM vragen.</p>
38. (20)	Nationale criteria voor einde-afval vaststellen	<p>Resultaten: Op 6 februari 2015 zijn bij ministeriële regeling nationale einde-afvalcriteria voor recyclinggranulaat van kracht geworden. De regeling creëert duidelijkheid over de kwaliteit van recyclingproducten van bouw- en sloopafval, wat de toepassing van deze materialen (in gewicht een derde van ons afval) aantrekkelijker maakt.</p> <p>Planning 2015 e.v.: Aanname van nationale einde-afvalcriteria voor andere materialen wordt overwogen als de vraag om rechtsoordelen van IenM (zie actie hierboven) uitwijst dat voor een bepaald materiaal nationale criteria het meest efficiënte instrument zijn.</p>
39.	Regeling criteria bijproducten kaderrichtlijn afvalstoffen	<p>Resultaten: Op 1 april 2015 wordt de Regeling Criteria Bijproducten Kaderrichtlijn Afvalstoffen van kracht. Deze regeling benut de ruimte die de EU-richtlijn biedt om productieresiduen aan te merken als bijproduct in plaats van als afvalstof. Dit maakt het voor bedrijven makkelijker om productieresiduen als grondstof te gebruiken. De regeling betreft vooralsnog alleen de stof ruwe glycerine.</p>
40. (21)	Optimaal gebruik maken EVOA	<p>Resultaten: Er is een steunpunt opgericht voor uitleg over handhaving en beslissingen met betrekking tot EVOA. Nederland is een belangrijke</p>

		trekker om op Europees niveau uniformering en verbetering van handhaving te realiseren.
41. (22)	Innovatie recycling stimuleren	<p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Verdere stimulering van innovatie vindt plaats binnen het convenant <i>Meer en Beter Recycling</i> dat met de sector is afgesloten. Onderscheid is er in 3 stappen: inventarisatie wat innovatieve recyclingtechnieken zijn die passen bij een circulaire economie; het in beeld brengen wat de introductie van dergelijke innovaties verhindert; en met welke middelen of instrumenten dergelijke innovaties meer kunnen worden gestimuleerd. In het najaar van 2015 verschijnt een rapport met aanbevelingen. Op basis daarvan worden verdere afspraken gemaakt binnen het convenant.</p>
42. (23)	Normen richten op circulaire economie	<p>Resultaten:</p> <p>Om te onderzoeken of normen en certificatieschema's beperkend werken, zijn drie cases uitgewerkt. De gegevens voor normalisatie zijn bekend, maar voor certificatie hebben die nog niet voldoende inzicht opgeleverd. De beperkingen lijken in de praktijk mee te vallen, er blijkt meer sprake van onbekendheid met de instrumenten normalisatie en certificatie.</p> <p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Medio 2015 wordt een tussenrapportage opgesteld op basis van de 3 casussen en de lessen die daaruit geleerd worden. Daarna worden er vervolgpilots geselecteerd binnen het MKB, waarover medio 2016 wordt gerapporteerd. In 2015 wordt voorlichtingsmateriaal en communicatie gericht op bedrijven om hen op weg te helpen met normalisatie en certificatie. Tot slot intervenueert Nederland in EcoAP High-level Working-Group met het doel om het belang van dynamische normstelling te benadrukken.</p>
43. (26)	Hoogwaardige recycling bevorderen	<p>Resultaten:</p> <p>Voor het verbeteren van de recycling is samenwerking gezocht met het afvalverwerkende bedrijfsleven en de recyclingbranche. Dit heeft geresulteerd in het convenant <i>Meer en Beter Recycling</i> dat op 16 maart 2015 is ondertekend. Hiermee wordt samengewerkt aan een twintigtal projecten waarmee enerzijds meer recycling (massa) en anderzijds hoogwaardiger recycling (kwaliteit) wordt bereikt. Een project voor het definiëren en uitwerken van hoogwaardige recycling is gestart binnen de context van het convenant en kent een brede belangstelling.</p> <p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>Voor de zomer 2015 wordt een opdracht uitgezet om methodieken te ontwikkelen voor afvalbeleid om hoogwaardige recycling vast te stellen en om voor een aantal stromen in de praktijk te onderzoeken hoe gekomen kan worden tot hoogwaardige recycling. Afronding van onderzoek is voorzien eind 2015. Daarna volgt een besluit of en hoe de resultaten in beleid vertaald kunnen worden.</p>
44. (13)	Stimuleren verbeterde afvalscheiding	<p>Resultaten:</p> <p>In 2014 is geïnventariseerd hoe afvalscheiding bij sorteerinstallaties beter kan waardoor er meer materiaal in de keten blijft.</p> <p>Planning 2015 e.v.:</p> <p>In 2015 worden op basis van de studie 2 à 3 vervolprojecten uitgevoerd. Conclusies daarvan worden verwacht begin 2016,</p>

		<p>waarna ze breder geïmplementeerd kunnen worden. Samenwerking vindt plaats binnen de context van het convenant <i>Meer en Betere Recycling</i>.</p>
45. (14)	Duurzaam gebruik bodemassen afvalenergiecentrales	<p>Resultaten: De eerste partijen bodemassen zijn toegepast. Volgens de Green Deal dient in 2017 minstens 50% van de bodemassen te worden opgewerkt tot vrij toepasbare bouwstoffen. Als mogelijke belemmering wordt gezien dat de opwerkingstechnieken de kostprijs verhogen. Hiervoor wordt bekeken of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.</p> <p>Planning 2015 e.v.: In 2015 wordt uitsluitend gegeven over de vraag onder welke omstandigheden het opwerken van bodemassen maatschappelijk acceptabel is. Voorts wordt in 2015 inzichtelijk gemaakt of er technische belemmeringen zijn om bodemassen op te werken tot vrij toepasbaar product en in hoeverre opwerking tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten kan.</p>
46. (15)	Meer huishoudelijk afval gescheiden inzamelen	<p>Resultaten: Met gemeenten is een Publiek Kader voor duurzaam afvalbeheer geformuleerd en een uitvoeringsprogramma opgesteld voor de reductie van de hoeveelheid restafval. Op 1 januari 2015 is een start gemaakt met de uitvoering door een programmabureau waarin gemeenten en Rijk samenwerken.</p> <p>Planning 2015 e.v.: De koers richting 100 kg restafval per inwoner in 2020 wordt ingezet door deze 100 kg te differentiëren in een richtlijn die rekening houdt met bijvoorbeeld het aandeel hoogbouw. Daarmee is voor elke gemeente bekend welke bijdrage geleverd kan worden. Er komt ondersteuning voor gemeenten om de stappen te zetten richting de ambitie die bij hen past. De bestuurlijke wil wordt onder andere vergroot met benchmarks. Kennis wordt gedeeld en bij pilots en onderzoeken krijgen gemeenten ondersteuning. De rol van de burger wordt gestimuleerd door bij campagnes meer gebruik te maken van inzichten uit de gedragswetenschap. En ketens worden beter gesloten, te beginnen met een onderzoek naar de kansen en belemmeringen rond incontinentiemateriaal (luiers). De voortgang van de acties uit het uitvoeringsprogramma en het effect ervan op de hoeveelheid restafval wordt gemonitord en indien nodig worden acties bijgesteld.</p>
47. (16)	Stimuleren burger om afval te scheiden	<p>Resultaten: Er wordt gebruik gemaakt van het IenM voorlichtingsprogramma <i>Duurzaam Doen</i> om burgers tips te geven. Daarnaast is het stimuleren van de burger ook opgenomen in het uitvoeringsprogramma <i>VANG Huishoudelijk</i>.</p> <p>Planning 2015 e.v.: <i>Duurzaam Doen</i> wordt in 2015 als campagne neergezet. Acties rondom thema's krijgen dan een uitwerking gericht op handelingsperspectieven van inwoners, consumenten en reizigers in hun directe woon-, reis- en consumeeromgeving waarin de afvalscheiding plaats moet vinden.</p>
48. (17)	VANG - Buitenshuis	<p>Resultaten: Doel is om afvalscheiding buitenshuis te realiseren en zo een brede</p>

		<p>gedragsverandering te krijgen. Duurzaam gedrag heeft ook een positief effect bij afvalscheiding binnenshuis en bij het bestrijden van zwerfafval en plasticsoep. Naast scheiding staat preventie centraal. Afspraken met veel verschillende sectoren zijn nodig. Deze sectoren zijn geïnventariseerd en om ervaring op te doen is een eerste project rondom treinreizigers opgepakt. Dat heeft geleid tot een green deal, getekend 23 februari 2015.</p> <p>Planning 2015 e.v.: De Green Deal <i>Treinen en Stations</i> wordt vanaf 2015 uitgevoerd. Voor nieuwe deelgebieden wordt in 2015 inzet gericht op scholen, evenementen, zorg, sportverenigingen en de openbare ruimte die gemeenten beheren. Samenwerking van deze activiteiten vindt plaats binnen de context van het convenant <i>Meer en Betere Recycling</i>. Het Rijk intensiveert tevens de afvalscheiding op eigen kantoren en op verzorgingsplaatsen van Rijkswaterstaat langs de snelwegen.</p>
49.	Handhaving regels milieustraten	<p>Resultaat: Er is voldaan aan de uitvoering van Motie Dik-Faber (Kamerstuk 30872 - 145), waarin wordt verzocht de nieuwe regels voor milieustraten strikt te handhaven en onafhankelijk onderzoek te doen naar de milieuwinst van verplichte nasortering van restafval. Het rapport <i>Scheiding afvalstromen - Scheiden van 18 stromen grof huishoudelijk afval op gemeentelijke milieustraten 2014</i> en het rapport <i>Onderzoek naar de milieuwinst van nasorteren bij een goede scheiding op de milieustraat</i>, zijn bijgevoegd.</p> <p>Er is vastgesteld dat bij de steekproefsgewijs onderzochte milieustraten bijna alle benoemde afvalstromen kunnen worden aangeboden. De vijf verplicht gescheiden te houden afvalstromen worden meestal in aparte containers ingenomen en gescheiden gehouden. Bij milieustraten met 18 bakken, die goed presteren komt maar 13% van het afval in de restbak, waarvan het grootste deel niet economisch rendabel terug te winnen is. Met een goed uitgeruste sorteerinstallatie is het mogelijk om hier bovenop nog 25% tot 35% van deze 13% restafval te sorteren en van verbranding naar recycling om te buigen. Er is meer milieuwinst te behalen door te zorgen dat alle gemeenten ook echt goed voorscheiden en zo de omvang van de restbak minimaliseren, dan door aansturing op een verplichte nascheiding.</p>

Operationele Doelstelling 9: Indicatoren en statistieken ontwikkelen die de transitie naar circulaire economie inzichtelijk maken

Doel van het kabinet is om adequate statistieken, methoden en keurmerken te helpen ontwikkelen, die de transitie naar een circulaire economie kunnen meten en helpen versnellen.

	Actie	Status
50.	CBS Monitor Materiaalstromen Plus	<p>Planning 2015 e.v.: De huidige monitor wordt uitgebreid met onder andere (afval) water. Voorts wordt gekeken naar het statistisch in beeld brengen van nieuwe thema's, bijvoorbeeld: reparatie en (hoogwaardig) hergebruik van producten, de dematerialisatie van goederen en diensten en (hoogwaardige) recycling, substitutie en verduurzaming</p>

		van grondstoffen.
51. (36)	Methoden om duurzaamheid te meten uniformeren	<p>Resultaten: Er is een rapport gemaakt door CBS samen met Sustainability Consortium en het Global Reporting Initiative '<i>Reporting on sustainable development at national, company and product levels: The potential for alignment of measurement systems in a post-2015 world</i>' gericht op het verduurzamen van de meetmethodieken op nationaal-, bedrijfs- en productniveau. Nederland wil haar kennis op het gebied van statistiek inzetten voor een logische samenhang, ook internationaal, van deze verschillende methodieken op verschillende niveaus.</p> <p>Planning 2015 e.v.: RIVM faciliteert in 2015 een Community of Practice voor eigenaren van meetmethodieken.</p>
52. (37)	Actualisatie vergelijkende informatievoorziening	<p>Resultaten: De keurmerkenwijzer is in 2014 geactualiseerd.</p> <p>Planning 2015 e.v.: De website www.metenvanduurzaamheid.nl wordt gemoderniseerd in 2015.</p>
53. (38)	Transparantie over de impact van economie op natuurlijk kapitaal	<p>Resultaten: Ontwikkeling van één indicator voor impact van economie op natuurlijk kapitaal ligt vooralsnog niet binnen bereik. Inzet van het programma Van Afval Naar Grondstof richt zich in de eerste plaats op het vergroten van de transparantie via de Atlas Natuurlijk Kapitaal. Actie is daarmee afgerond</p>
54. (39)	Informatie afvalstromen verbeteren	<p>Resultaten: Bij de ex-post evaluatie van het LAP is de beschikbaarheid, kwaliteit en het gebruik van beschikbare gegevens meegenomen. Actie is afgerond.</p>